

Gershwin: vastaps

(Hajdú-Bihari Napló)

A Debreceni Filharmonikus Zenekar januárban két alkalommal is telt házassal hangversenyt adott városunkban George Gershwin (1898-1937) műveiből. A Bartók Tereben 13-án, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskolán pedig az azt követő héten telt meg zsúfolásig a nézőtér. Bizonyára nem véletlen, hogy a századelőn élt amerikai zeneszerző ekkora vonzerőt gyakorolt a város zenekedvelő közönségére, hiszen szerzeményei a nagyvárosok magas falai és fényei között álmodozók hangján csendülnek fel.

Saját népének, országának zenei tradícióit hitelesen ötvözte a zene egyetemes nyelvezetébe, így munkássága hasonló szerepet töltött be hazájában, mint nálunk Bartók Béláé. Viszont, Bartókkal ellentétben, sohasem igyekezett az egyetemesebb kifejezésformák felé, megmaradt a közönség szintjén, hiszen a szórakoztató zene felől közelített a klasszikus műfajhoz.

Örvendetes volt tehát a debreceni társulat sikeres kezdeményezése, amelyhez a Drezdából érkezett zeneszerző-karmester, Volker M. Plangg is hozzájárult. A német dirigens - számunkra talán szokatlannul is - hatalmas energiával vezényelte a négy darabot, melyhez, valljuk meg, itt-ott azért elfért volna

némi érzékenység is. Az első mű a Kubai nyitány (1932) volt, melynek jellegzetességét az afro-kubán ritmusok adták. Ennek igazi hangulatát bizonyára izgalmasabban tudta volna tolmácsolni egy eredeti latin ritmusszekció, de a debreceni zenekar ütősei is megtették a magukét. Az est egyik fő darabja következett ezután, az F-dúr zongoraverseny (1925), melynek szölistája a Debreceni Zeneművészeti Főiskola igazgatója, Duffek Mihály volt. Lezser, könnyed előadómódjával hűen tolmácsolta az olykor dzsesszes elemekkel is megtűzdelt darabot.

A koncert második felében a szerző európai látogatását zenébe öntő műve, az Egy amerikai Párizsban (1928) hangzott el, jó alkalmat adva a fúvósok tehetőségének fölgyújtására. Az est zárásaként Gershwin fő művének - néger tárgyú operájának -, a Porgy és Bessnek (1935) a legismertebb részeit összefonó zenekari szvit csendült föl. Bizonyára kevesen akadnak, akik ne ismerték volna fel például a Summer-time (Nyáridő) kedves melódiáját. Vendégzenészként - eddig szokatlan környezetben - hallhattuk a Debreceni Dixieland Jazz Band és a Lux együttes tagját, Tikász Sándort, aki bendzsójával nyújtott nélkülözhetetlen és hangulatossá tevő segítséget a darab hiteles megszólaltatásához. A közönség vastappsal honorálta a dirigens, a szölisták és a zenekar lendületes előadását, amelyet azok két ízben is ráadással vizsgáltak.

Az első bécsi filharmonikus hölgy

Nem csak a keze látható

(Magyar Hírlap, március 3.)

A magyar származású Lelkes Anna tegnap 14 zenésztársával együtt csatlakozott a Bécsi Filharmonikusok amerikai turnéjához, s ezzel első ízben játszik velük „legálisan”. A Magyar Hírlap bécsi tudósítójának a ma már osztrák állampolgárságú, ám magyarságára büszke hárfás elmondta: a döntés, amelynek alapján végre megkapja a megfelelő rangot is, számára igen fontos, de a hétköznapiak menete nem változik. Huszonhat éve muzsikál a nőgyűlölő együttesben, igaz, szinte titokban.

Már a kezdet sem volt egyszerű: a bécsi Operaház zenekara, amely gyakorlatilag azonos a Filharmonikusokkal, 1971. januártól jókora huzavona után szerződtette. A próbajáték zsűrije ugyan egyhangúlag a többi hét jelentkezőnél toronymagasan jobban játszó pályázó mellett döntött, de amikor az illető kilépett a parván mögül, mindenki kővé dermedt: eddig nők még jelentkezni sem merészeltek. Történt mindez 1969-ben, amikor a bátor jelölt, a budapesti Operaház zenekarának tagja turistaútlevelel utazott ki Bécsbe.

Szerencsére a Staatsoperben találtak formulát Lelkes Anna szerződtetésére. Három év után, mint a többi operaházi zenekari tag, ő is kérte felvételét az operaházival azonos, ám sokkal rangosabb Bécsi Filharmonikusok közé. Visszautasították. A magántársaságként működő egyesület tagja nő nem lehet ugyanis, s ezen az sem változtatott, hogy közben Lelkes nélkülözhetetlenné vált. A munkaközösség tagjaként a férfakkal azonos fizetést kapott, de a „filharmonikus” rang hiánya, a teljes inkognitó, hogy egyetlen műsorfüzetben sem szerepelt a neve - nos ez fájt. Sikerben, elismerésben nem volt hiány - mondja -, s büszkén említi különösen jó kapcsolatát Ricardo Mutival, aki pár éve a Carnegie Hall-beli szokásos télvégi vendégszerepléskor szólójátékát külön kiemelte, majd amikor a milánói Scalában hárfást kerestek, őt kérte fel a zsűrizésre, mondván, csakis benne bízik. Hogy a filharmonikusok most végre meghozták a nők kizárásának megszüntetéséről a döntést, azt Lelkes Anna Mutinak is betudja, no meg az amerikai nőknek, akiket mélyen felháborított ez a diszkriminatív bánásmód. Ez utóbbit a kívülálló alig érti: hogyan is volt ez, a

zenekar biztos mindig is nagyra tartotta, különben meg sem tűrte volna soraiban, s együtt zenéltek, együtt turnéztak immár két és fél évtizede, mi az oka, hogy a rangot, az elismerést mégis sajnálták? – Tudja, ha nem játszom és a nézőtérén ülök, és hallgatom ezt a csodálatos hangzást, újra és újra boldog vagyok, és alig hiszem, hogy közéjük tartozom. Aztán amikor a próbákon, vagy pláne egy-egy zenekari ülésen megölik egymást két krajcárért, amikor hallom az intrikákat, az áskálódást, az szörnyű. És szörnyű volt a döntés: a tíz nappal ezelőtti zenekari ülésen már biztos volt, hogy az amerikai nők a turné bojkottjára fognak felszólítani, de akkor még ellenálltak: „nem adjuk meg magunkat, idáig nem süllyedhetünk, nőt nem vehetünk fel” – mondták. A nyomás osztrák politikusok részéről is nőtt (végül is az ország imázsának se tesz jót ez a makacs ellenállás). A döntő, többórás tanácskozáson, amikor már majdnem beadták a derekukat, újabb ötlet támadt: jó, de nehogy már külföldi, különösen keleti legyen az első női tag, keressünk osztrákot... Akkor úgy éreztem, ha mégis én lennék

az, visszautasítom – mondja Lelkes Anna, és hozzáteszi: de hát ez volt az álmom.

A turné már elkezdődött, de a párizsi és londoni programhoz nem volt szükség hárfásra. Lelkes Anna tegnap Londonba utazott, onnan a zenekar együtt repül Los Angelesbe, majd New Yorkba: a tengerentúl Schubertet játszanak, s ahhoz az ő játékára is szükség van. Az elutazás előtti délután azt se tudta, hol áll a feje: üzenetrögzítőjén több tucat hívás várt visszajelentkezésre. Huszonhat éven át soha senki nem keresett – én inkább gyakorlok és csomagolok. Magát azért hívtam vissza, mert magyar – teszi hozzá, és még elmeséli, hogy túl van a szokásos turné előtti szervezkedésen, kutyáit elhelyezte a mosonmagyaróvári ismerősöknél. Ha arra gondol, hogy Amerikában is nyilatkozni kell majd, a legszívesebben el se utazna. Jók lesznek már a rendes, amúgy se könnyű hétköznapiak. Eddig is szívesen muzsikált, de benne volt a túske – a későn jött elégtétellel ennek most vége.

Szászi Júlia

A patinás zenekar reménykedik

„Úgy, mint Nagykanizsán és Kaposváron”

(Kisalföld, március 1.)

Talán kevesen tudják, hogy Sopron büszkélkedhet az ország legrégebben alapított szimfonikus zenekarával. A majd 170 esztendő Liszt Ferenc Szimfonikus Zenekar utóbbi két évtizedének művészeti vezetése *Dárdai Árpád* karmester nevéhez fűződik.

A napokban került sor a zenekar ezévi első hangversenyére a Liszt Ferenc Művelődési Házban, a Nemzeti Filharmónia bérleti hangversenysorozata keretében. A zsúfolt nézőtér előtt adott koncert kapcsán *Dárdai Árpáddal* a negyvennyolc tagú zenekar mindennapjairól, örömeiről és gondjairól beszélgettünk.

– Először skandináv zeneszerzők – Sibelius és Grieg – művei csendültek fel, majd Schubert egyik szimfóniájának eljátszásával a komponista születésének kétszázadik évfordulójára emlékeztünk – mondta *Dárdai Árpád*. – Az egész estét betöltő koncertre külön-

ben tizennégy, esetenként két-három órás próbával készültünk fel.

– *Kikből áll a neves zenekar?*

– Tagjaink közül minden harmadik zeneiskolai tanár. De akadnak soraink között tehetséges diákok, valamint orvosok, pedagógusok, sőt, van egy katolikus lelkészünk is...

– *Egy évben hány fellépésre nyílik alkalom?*

– Tavaly néhány koncerttel többet adtunk, mint az azt megelőző években. Reméljük, idén is legalább tíz hangversenyen mutatkozhatunk be a nagyközönség előtt. Menedzselési feladat lenne, hogy az eddigiéknél jobban kapcsolódjunk be a Sopron környéki települések zenei életébe, akár egy-egy helyi koncert megrendezésével.

– *Miből, s hogyan működik a zenekar?*

– Alapítványi formában, pályázatok útján nyert pénzből gazdálkodhatunk. Bizunk abban, hogy a jövőben nagyobb anyagi megbecsül-

lésben részesítenek bennünket, hiszen a zenekar fenntartása igen komoly összegeket igényel. Például a filharmóniai koncertünkre hat kíséző zenészt kellett hívunk: a szombathelyi és a győri vendégmuzsikusok költsége huszonhatezer forint volt, miközben a Nemzeti Filharmóniától mindössze hatezer forintot kapott a zenekar. Éppen ezért nagyon reménykedünk, hogy a város zeneszerető polgárai közül sokan a szimfonikusok támogatására ajánlják fel személyi jövedelemadójuk egy százalékát. Mindamelllett szeretnénk, ha a város önkormányzata is nagyobb elismeréssel viseltetne a zenekar iránt. Más városokban – például Nagykanizsán vagy Kaposváron – ugyanis milliós nagyságrendű összegekkel biztosítják működési feltételeiket azoknak a szimfonikus zenekaroknak, amelyeknek neve korántsem hangzik olyan patinásan, mint a sopronié.

Gosztonyi M.